

7 класс

Марий йылме (марийский язык)

1. *Шомак-влакым чын возыза.*

Пөрт + кайык, кож + кайык, оньо + кува, книга + кудо, сад + пече.

2. *Келишыше муткылдыш-влакым ыштыза.*

Пун, меж, үп, кулап, мамык – ўдыр, шорык, имне, комбиге, пырыс.

3. *Шомак-влакым синоним кўэмалтише савыртыш дене алмаштыза.*

Тамле, тошто, канга, писе, шуко.

4. *Кажне шомакын ойлымаш ужашыжым ончыктыза.*

Ондрий нимом ыш пелеште. Но чон меранын гай чытыра, да ик шонымаш чыштыра: «Кеч икана команде полшымо дене сенышаш ыле. Эх, тыгай годым озыркан мардежет лияш...» Тудо, кужемаш тўнгалше кудыр ўпшым ниялтен, стартыш лекте. (В. Крылов.)

5. *Мут-влакым состав дене лончылыза.*

Кадыртылына, олмапуштем, мурызылан, омыжгайыкым.

6. *Текстлан планым чоңыза.*

Көгөрчен – тыныс кайык. Тудын нерген Федя шуко пала. Молан манаш гын, рвезын шкенжынат лу кайыкше уло. Оралте лукышто нунылан лўмын верым ыштен. Ныл менгеш йөнештарыме пыжаш йомакысе вуверкуван пөртшө гай коеш, тушко тошкалтыш дене гына кўзаш лиеш.

Федя көгөрченже-влакым пеш йөрата. Нуно чыланат ош юзо гай улыт. Южыжын гына шулдыр мучаште але туп тураште шем-волгыдо палдырна. Кажне көгөрченын койышыжым рвезе сайын пала. Южыжын лўмжат уло. Кайык-влакын йўкланымыштым шуко жап колышт кертеш. Шинчеш тошкалтышыш, нунышт – гур-р да гур-р, гур-р да гур-р. Иктыжын – бас, весыжын – ныжылгырак. Шўйыштым шуйдарен колтымышт, кышт-кышт ошкыл эртымышт гын чоным куандарат. (П. Апакаев.)

7. *«Шочмо ялем» описаний сынан текстым чоңыза.*

Вашмут (Примерный ответ)

9 класс

Марий йыме

1. 5 балл

Пөрткайык, кожгайык, оньыкува, книгагудо, садвече.

2. 5 балл

Пырыс пун, шорык меж, ўдыр ўп, имне кулап, комбиге мамык.

3. 5 балл

Парнятым нулалат, йылметым нелат.

Амызе годсо, акрет годсо.

Кыне туле гай, оратаже веле кодаш, чыра гай лияш.

Волгенче гай.

Чыве чўнген ок пытаре, шўй даныт, кеч пўям пўяле, кутко наре, ия наре.

4. ойлымаш ужаш – 5 балл

5. 4 балл

6. 5 балл

План тыгайрак лийын кертеш:

1. Федя да көгөрчен-влак.

2. Көгөрчен-влакын тўжвал тўсышт.

3. Кайык-влакын йўкланымышт, койышышт.

7. 10 балл (5 балл – содержанияй, 5 балл – йыме могырым аклымаш).

Текстын описаний сынан лиймыжым шотыш налман.

8 класс

Марий йылме (марийский язык)

1. Шомак-влакым чын возыза.

Йол + пундаш, кид + шүм, илыш + корно, сурт + пого, сурт + пече.

2. Келишыше муткылдыш-влакым ыштыза.

Кök, чувар, чал, лудо, сар – куку, ўп, имне, тувыр, шикш.

3. Чарналтыш пале-влакым чын шынден возен налза

Вагонышто калык ятыр но яра олмым окна тураште ўлыл полкыштак верештым. Вакшышым шым нал Озан марте кандаш шагат веле кудалман а тўжвалне волгыдо кечывал. Мыйын шичме купеште кумытын улыт иктаж кумло ияшрак пörьен тудын ватыже да кумшо-нылымше классыштырак тунемше ўдыр. (В. Абукаев.)

4. Кажне шомакын ойлымаш ужашыжым ончыктыза.

XIX курымын 60-70 ийлаштыже курыкмари́й-влак Акпарс нерген эше монден огытыл улмаш, шонго мари́й-влакын ожнысым шарнен ойлымышт тукум гыч тукумыш аралалт вончен. Шкеныштын йöратыме Акпарсыштым ушештарыде, илалше мари́й-влак ик погынымашымат але пайремымат эртарен огытыл, варажым туштак улшо ўдырамаш-влак «Акпарс семым» шоктенят. Туштак Акпарслан ойлымо семын мыйын кочам пелештен: «Ох, Акпарс, Акпарс! Тый мыланна порым шуко ыштенат! Вет тый мемнам куллык деч утаренат!» («Акпарс» преданий гыч.)

5. Шомак-влакым состав дене лончылыза.

Лүдшын-вожылшын, нимучашдыме, лывыгочшо, илемыштемже, ача-аваландаже.

6. Текстын тўналтыш ден мучашыжым ыштыза, вуймутым пуыза.

Классышке пурышна. Доскаште задачым да примерым возен шындыме. Когазым пуэдышт. Йолташем-влак пеш шотлат, перошт мура веле. Мыят шонкалышыла койын шинчылтам, вuemат удырал колтем, но нимомат ом умыло. Кузе тўналман? Тўналашыже эше лиеш, иктаж-мом гынат удыркалет. А вот кузе кошартыман? Томашат мыланем толынат шуо. Калтак! Эчеемат воктенем уке.

Эх, тыге огыл, сайын тунемаш күлеш ыле, манын шкемым ушем дене вурсем. Ынде кынервуй тораштат огыл, да пурлаш ок лий! Ушыштем мо гына ок пöрд, классыште шинчыме гаят ок чуч. (В. Сапаев.)

7. Сылнымутан текстым чоңыза – «Теле чодыра».

---

8 класс
(Примерный ответ)
Марий йылме

1. 5 балл

Йолвундаш, кидшӱм, илыш корно, суртпого, сурт-пече.

2. 5 балл

Кӱк имне, чувар тувыр, чал ӱп, лудо шикш, сар куку.

3. 5 балл – чарналтыш палым чын шындымылан

4. ойлымаш ужаш – 5 балл

5. 5 балл

Лӱд-шы-н - вожыл-шы-н, ни-мучаш-дыме, лывы-гоч-шо, ил-ем-ыште-м-же, ача-авалан-да-же.

6. 10 балл (5 балл – темлыме пашам шуктымылан, 5 балл – йонылыш деч посна возымылан.

7. 10 балл (5 балл – содержаниялан, 5 балл – йонылыш деч посна возымылан.)

Марий литератур

7 класс

1. *Марий Эл Республикын калык писательже-влакым шарнен возыза.*

2. *Палемдыме поэт ден писатель-влакын чын да тўрыс лўмыштым возыза.*

С. Чавайн, М. Шкетан, Шабдар Осып, Дим. Орай, Йыван Кырля, Шадт Булат, Н. Ильяков, Ялмарий Йыван, А. Мичурин-Азмекей, А. Бик.

2. *Текстым йылме могырым лончылыза, сылнештарыме йўн-влакын могай улмыштым палемдыза.*

– Тый мыйым туныкташ, эргым, эше ужарге улат. Муно чывым ок туныкто. Ликбезыштет толаштарет огыла, шке шинчет. Тушкыжат коштмем ок шу да, айда, кид пышташ тунемам гын, тудат йўра, юмылан тау. А Начий нерген тетла ик шомакымат ит лук. Мый палем, тудым мотко-о-чак шке вельшкыда савырынеда. Ондалашыже, тудо, кертыда, мом ойлаш! Ондак, шеремет-шергиндет, сурт-печым ыште, оралтым кышкар гайым чумыро, клат тич погым пого, вўта тич вольыкым ашне, кудывече тич сурткайыкым кучо, тунам вара тый денет кутырена, чыла шотыштат мутланена. Вес гана, теретым ончен, йолетым чумалте. Йўра? – шўвале да пўртыш пурыш, Костимат ыш ўж. (В. Сапаев. «Кўдырчан йўр годым».)

4. *Текст чоңалтме правилым шуктен, «Школышто вашлиймаш» публицистике сынан текстым чоңыза.*

Вашмут (Примерный ответ)

7 класс

Марий литератур

1. 5 балл – ик лумлан ик балл, но вич балл деч шуко шындыман огыл (шуко возен гынат).

Н. Лекайн, С. Николаев, М. Казаков, С. Вишневский, Макс Майн, В. Юксерн, А. Крупняков, Г. Матюковский, Ким Васин, З. Каткова, Н. Арбан, М. Рыбаков, А. Юзыкайн, Сем. Николаев, Осмин Йыван, А. Красноперов, И. Горный, В. Абукаев, В. Горохов.

2. 5 балл – кажне лумлан 0,5 балл дене.

Григорьев Сергей Григорьевич, Майоров Яков Павлович, Шабдаров Иосиф Архипович, Богословский Дмитрий Федорович, Иванов Кирилл Иванович, Булатов Шаймурат Минлигалиевич, Ильяков Никандр Филиппович, Казанцев Иван Иванович, Ятманов Александр Степанович, Бикмурзин Анатолий Иванович.

3. 5 балл

Фразеологий-влак: ужарге улат, кидым пышташ, ике вельш савыраш, оралтым чумыраш. Калыкмут: «Муно чывым ок туныкто», «Теретым ончен, йолетым чумалте». Таӱастарымаш: кышкар гай. Образный пуртымо мут: шеремет-шергиндет.

8. 10 балл (5 балл – содержаниям почмылан, 5 балл – йонгылыш деч посна возымылан).

8 класс

Марий литератур

1. *Марий Эл Республикын калык писательже-влакым шарнен возыза.*

2. *Палемдыме поэт ден писатель-влакын чын лўмыштым возыза.*

С. Чавайн, М. Шкетан, Геннадий Матюковский, Макс Майн, Георгий Ефруш, Яныш Ялкайн, Иван Одар, А. Букетов-Сайн, Зоя Висвис, Ю. Байгуза.

3. *Почеламут корнылам кōлан пōлеклыме?*

Кечыгут бой дене кумло ментгым толын,
Кид-йолем ноялмым сай шижам гынат,
Пурымек землянкыш, уло шўм-кыл шолын,
Серышым возальым, йолташем, тылат...

Ала тые планым ямдылет тыгодым
Угычын эрдене бойышко лекташ.
Стихым я возет тый, шинчын умыр водын,
Серышым возет ма аватлан колташ.

Але сур шинелым ўмбакет леведын,
Киет, тўрлым шонен, укеат омет.
Але, лектын тўгō, ончалат эрвеке –
Шочмо-кушмо верым, Немдамат шарнет (Б. Данилов.)

4. *Почеламут корнылам лончылыза, сълнештарыме йōн-влакым ончыктыза.*

Шоя чеверлык

Куаныш ўдырем: тудат вет понгым муын!
– Ончал, ачай, могай мотор, чевер!
Кодет ыле тышанак, мый ом му гын...
Да жал, укес тетла пышташна вер...

Ну мо, чукай, куане, пеленет ачат шке,
Ок пу кеч тыште йонгылыш лияш.
Понгет мотор, да шуко вет аярже,
Ок лий шоя чеверлан ўшанаш.

Полан саска тугаяк, - мом ыштет? –
Чеверже дене ондалаш тōча.
Эше перна дыр ылыш корныштет
Иктаж чевер-мотор «коракшинча» (А. Мокеев.)

5. *«Самырык тукумын шонымашыже» шонкалымашан текстым чоңыза.*

Вашмут (Примерный ответ)

8 класс

Марий литератур

1. 5 балл – ик лўмлан ик балл, но вич балл деч шуко шындыман огыл (шуко возен гынат).

Н. Лекайн, С. Николаев, М. Казаков, С. Вишневский, Макс Майн, В. Юксерн, А. Крупняков, Г. Матюковский, Ким Васин, З. Каткова, Н. Арбан, М. Рыбаков, А. Юзыкайн, Сем. Николаев, Осмин Йыван, А. Красноперов, И. Горный, В. Абукаев, В. Горохов.

2. 5 балл – кажне лўмлан 0,5 балл дене.

Григорьев Сергей Григорьевич, Майоров Яков Павлович, Матюков Геннадий Иванович, Степанов Максим Степанович, Ефремов Георгий Захарович, Ялкаев Яныш Ялкаевич, Романов Иван Ефимович, Букетов Аркадий Иванович, Тимофеева Зоя Александровна, Байгузин Юрий Владимирович.

3. 5 балл – вашмутым тўрыс пуымылан.

4. 10 балл (5 балл – почеламут чоңалтым лончылымылан, 5 балл – сылнылык могырым ончыктымылан).

5. 10 балл (5 балл – текст содержаниялан, 5 балл – чын возымышлан).